

Bibliografia

- BOŃCZAK B., 2013a, *Turystyka aktywna, kwalifikowana czy sportowa? Wzajemne relacje między zjawiskami w świetle literatury polskiej i zagranicznej*, [w:] *Współczesne uwarunkowania i problemy rozwoju turystyki*, R. Pawlusiński (red.), Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 121-134.
- BOŃCZAK B., 2013b, *Aktywne formy turystyki – problemy terminologiczne*, [w:] *Nowe–stare formy turystyki w przestrzeni*, R. Wiluś, J. Wojciechowska (red.), ser. „Warsztaty z Geografii Turyzmu”, 3, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 49-62.
- GIBSON H.J., 1998, *Sport tourism: a critical analysis of research*, „Sport Management Review”, 1, s. 45-76.
- MOKRAS-GRABOWSKA J., 2015, *Różnorodność metod teoretycznych i form podejść w turystyce aktywnej*, [w:] *Badania nad turystyką. Jeden cel, różne podejścia*, B. Włodarczyk, M. Makowska-Iskierka (red.), ser. „Warsztaty z Geografii Turyzmu”, 6, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 117-129.
- ROGALEWSKI O., 1974, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Ustawa z dnia z dnia 25 czerwca 2010 roku o sporcie*, Dz. U. 2010, nr 127, poz. 857.

Dariusz Ilnicki

Uniwersytet Wrocławski

Małgorzata Pstrocka-Rak

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Izabela Gruszka

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

TURYSTYKA SPORTOWA – GŁOS W DYSKUSJI

Zdaniem M. WEEDA (2009) pojęcie turystyki sportowej funkcjonuje w literaturze naukowej od lat 60. XX w., a to za sprawą pracy D. ANTHONEGO (1966). Tym samym wydaje się, że dyskusja nad tym, czy takie pojęcie i zjawisko jest i występuje, w pewnym sensie, byłaby wyważaniem już otwartych drzwi. Jednak cały problem koncentruje się wokół definicji pojęcia, dookreślenia tego, co będziemy pod tym terminem rozumieli. Ostatecznie, czy miałaby to być definicja uniwersalna, czy „tylko” operacyjna za każdym razem? Stwierdzić należy, że pomimo 50-letniej historii stosowania tego terminu nadal w różny sposób jest on definiowany.

Znaczna część badaczy określa granice turystyki sportowej bardzo szeroko (m.in. GAWORECKI 2008, GIBSON 1998, 2003, KAZIMIERCZAK, MALCHROWICZ-MOŚKO 2013, MALCHROWICZ 2012, Standeven, DeKnop 1999, cyt. za: BRENT, DARYL, red. 2004). Przyjmują oni, że są to wszelkie formy czynnej aktywności ruchowej, jak również bierne uczestnictwo w imprezach sportowych i sportowo-rekreacyjnych, które związane jest z koniecznością zmiany miejsca swojego codziennego otoczenia. Co istotne, zmiana ta może wynikać z konieczności podjęcia obowiązków zawodowych¹ (np. sportowcy wyczynowi) czy być podejmowana w ramach czasu wolnego (sportowcy amatorzy).

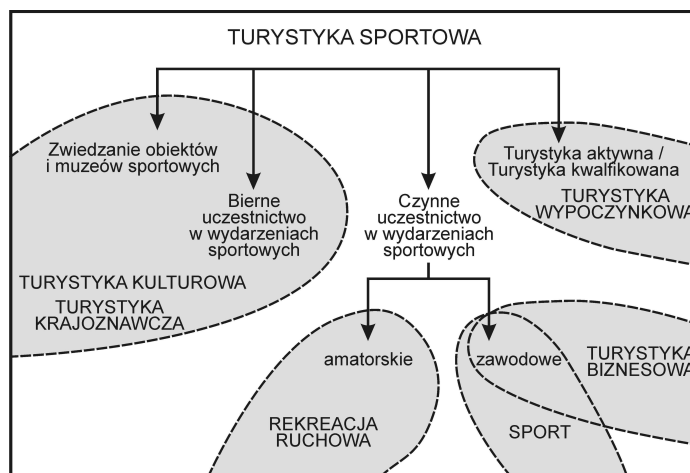
Inni autorzy zawężają znaczenie turystyki sportowej na przykład do formy aktywności turystycznej związanej z uczestnictwem w imprezach sportowych, jako widz lub ich uczestnik (BRENT, DARYL, red. 2004, DZIĘGIEL, LUBOWIECKI-VIKUK 2013, HADZIK 2014, OLSZEWSKI 2010, BOŃCZAK 2013a, WOJDAKOWSKI, FORMELLA 2009, WYRZYKOWSKI, MARAK, red. 2010). Turystyka sportowa to również zwiedzanie obiektów sportowych (np. stadionów, skoczni narciarskich) zbudowanych współcześnie lub będących elementem dziedzictwa historycznego, jak również zwiedzanie muzeów sportu (BRENT, DARYL, red. 2004). W ramach tego terminu umieszcza się czasami także wyjazdy, których głównym celem jest aktywny wypoczynek, np. uprawianie narciarstwa, kajakarstwa czy jeździectwa (Siwiński 2007, za: BOŃCZAK 2013b, TALEGHANI, GHAFARY 2014, MERSKI 2002).

W literaturze przedmiotu funkcjonuje kilka klasyfikacji turystyki sportowej. Najczęściej cytowana wyróżnia następujące formy, a mianowicie: aktywną turystykę sportową, „eventową” turystykę sportową oraz nostalgiczną turystykę sportową. Ta ostatnia odnosi się do zwiedzania historycznych i współczesnych obiektów sportowych oraz muzeów sportu (BERBEKA 2010, BRENT, DARYL, red. 2004, FUNK, BRUUN 2007, ISKRA, WALASZCZYK 2015).

W konsekwencji studiów literaturowych i przedstawionych powyżej spostrzeżeń dotyczących określania terminu „turystyka sportowa”, chcielibyśmy przedstawić propozycję jej zakresu treściowego (rys. 1). W przypadku naszej propozycji konieczne jest szerokie podejście do rozumienia i definiowania pojęcia „turystyka sportowa”. Tym samym pod tym pojęciem można rozumieć podróżowanie poza miejsce codziennego funkcjonowania, na okres maksymalnie jednego roku, kiedy przynajmniej jednym z głównych motywów wyjazdu jest:

¹ W takim ujęciu zdaje się to przeczyć definicji turysty/turystyki, która nie jest związana z wykonywaniem obowiązków zawodowych.

- bierne uczestnictwo w imprezach sportowych lub sportowo-rekreacyjnych jako widz (kibic);
- czynne uczestnictwo w imprezach sportowych lub sportowo-rekreacyjnych, podejmowane zarówno z pobudek osobistych/potrzeb wewnętrznych (m.in. amatorskie uprawianie sportu), jak i zawodowych/profesjonalnych (sportowcy wyczynowi);
- zwiedzanie obiektów sportowych i muzeów sportowych;
- aktywne uprawianie wybranych (-nej) form(-y) turystyki wypoczynkowej i/lub kwalifikowanej, np. narciarstwo, jeździectwo, żeglarsstwo itp.

Rys. 1. Formy aktywności człowieka składające się na zakres treściowy turystyki sportowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu literatury przedmiotu

Wydaje się, że można tę propozycję traktować jako próbę całościowego spojrzenia na zakres treściowy turystyki sportowej.

Jak można zauważyć, takie definiowanie turystyki sportowej zdaje się „przeczyć” klasycznemu rozumieniu pojęcia „turystyka” / „turysta” i tego, kim jest turysta. Dlatego też termin „turystyka sportowa” w większym stopniu zdaje się mieć charakter zgrabnego określenia, które może uchodzić za żargonowo-medialno-publicystyczne. Pomimo to, że zdajemy sobie sprawę z zamieszania dotyczącego zakresu treściowego terminu, za uzasadnione uważamy włączenie do grona turystów sportowych tzw. turystów jednodniowych (*one-day visitors*). Tym samym proponujemy podjęcie dyskusji nad zaliczaniem do tej formy także aktywność turystyczną trwającą krócej niż jedną dobę, podczas której odwiedzający nie korzystają lub nie są zmuszeni do korzystania z infrastruktury turystycznej i/lub nie nabywają żadnych produktów i usług (np. bezpłatne uczestnictwo bierne lub czynne w kilkugodzinnych imprezach sportowo-rekreacyjnych w sąsiednich miejscowościach). W tym miejscu znowu dotykamy zagadnienia, czy jest to jeszcze turystyka, czy tylko przemieszczanie utożsamiane z turystyką, którego głównym motywem jest szeroko rozumiany sport. Tym samym całość problemu zdaje się wynikać w dużej mierze z szybkości zmian i czasów, w których przyszło nam żyć, za którymi nie podąża już nie tylko statystyka, ale i świat nauki, mający trudności z opisaniem i zdefiniowaniem obserwowanych złożonych zjawisk i procesów. W konsekwencji problem związany z określeniem turystyki sportowej, jej opisem oraz pomiarem jest skutkiem braku ogólnie akceptowalnej jednoznacznej definicji. W dużym stopniu wynika to z faktu, że składowe formy turystyki sportowej wchodzą także w skład innych rodzajów turystyki, jak np. popularnej turystyki kulturowej (MIKOS VON ROHRSCHEIDT 2008), turystyki biznesowej (WYRZYKOWSKI, MARAK, red. 2010), aktywnej turystyki wypoczynkowej (BRENT, DARYL, red. 2004). Nie mniej istotne w tym przypadku jest dookreślenie podmiotu tak lub inaczej zdefiniowanej turystyki sportowej. Równocześnie nie można zapomnieć o tym, że w dużej części dotychczasowych badań mamy do czynienia z fragmentarycznym ujmowaniem turystyki sportowej. Przejawia się to w badaniu „jednego” z jej przejawów przez pryzmat wybranych wielkości, co wynika z sygnalizowanej złożoności terminu oraz widocznego braku zainteresowania pomiarem zjawiska turystyki sportowej przez oficjalną statystykę.

Tak jak w innych formach turystyki, tak i w przypadku turystyki sportowej podstawowymi wielkościami, które mogą pomóc określić jej skalę, jest liczba osób uczestniczących oraz wielkość wpływów – analizowane jako wartości bezwzględne lub relatywizowane w badaniach porównawczych. W chwili obecnej przy braku jakiegokolwiek statystyki formułowanie propozycji mierników / wskaźników miałyby charakter czysto życzeniowy, bez możli-

wości sprawdzenia ich przydatności w opisie zjawiska i stopnia ich diagnostyczności. Nie mniej ważnym elementem wpływającym na formułowanie propozycji wskaźników jest przyjęcie określonego poziomu odniesienia przestrzennego czy też opisu pojedynczych wydarzeń. Brak wyraźnego określenia jednostek odniesienia przestrzennego, jak również wielopłaszczyznowość terminu nie pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, że w turystyce sportowej występuje zjawisko sezonowości. W naszym przekonaniu można równocześnie podać dowody na istnienie sezonowości, jak również na to, że ta sezonowość nie występuje. Poza tym w tych rozważaniach ważne jest to, czy mówimy o turystyce sportowej jako całości, czy o poszczególnych jej aspektach. Jak bowiem wyznaczmy czas, w którym będziemy próbowali wskazać sezonowość (rok, miesiąc, tydzień) oraz jakie różnice pomiędzy kolejnymi wartościami będą uprawniały nas do stwierdzenia o występowaniu sezonowości? Wyrażamy przekonanie, że jakkolwiek zdefiniowana turystyka sportowa nie wymaga infrastruktury specjalnie jej dedykowanej, ponad tę, która jest niezbędna do uprawiania różnych rodzajów turystyki, rekreacji ruchowej i sportu, które składają się na turystykę sportową.

Co do przyszłości turystyki sportowej, jako obszaru dociekań naukowych, zdania w literaturze przedmiotu są podzielone. Jednak w tym przypadku wszystko zależy od zainteresowania samych badaczy. Fakt, że zainteresowanie turystyką sportową trwa już 50 lat i zbiega się z podjęciem dyskusji nad jej istotą, może nie jest prognozą mającą nastąpić boomu badań z tego zakresu, jednak świadczy o niegasnącym zainteresowaniu badaniem tego zagadnienia i problemów z nim związanych. Natomiast niezaprzeczalnie turystyka sportowa jako samo zjawisko zyskuje na znaczeniu.

Bibliografia

- ANTHONY D., 1966, *Sport and tourism*, Central Council for Physical Recreation, London.
- BERBEKA J., 2010, *Turystyka sportowa jako czynnik rozwoju regionu*, „Handel Wewnętrzny”, nr specjalny.
- BOŃCZAK B., 2013a, *Turystyka aktywna, kwalifikowana czy sportowa? Wzajemne relacje między zjawiskami w świetle literatury polskiej i zagranicznej*, [w:] *Współczesne uwarunkowania i problemy rozwoju turystyki*, R. Pawlusiński (red.), Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 121–134.
- BOŃCZAK B., 2013b, *Aktywne formy turystyki – problemy terminologiczne*, [w:] *Nowe–stare formy turystyki w przestrzeni*, R. Wiluś, J. Wojciechowska (red.), ser. „Warsztaty z Geografii Turyzmu”, 3, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 49–62.
- BRENT W.R., DARYL A. (red.), 2004, *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues*, Channel View Publications, Clevedon.
- DZIEGIEL A., LUBOWIECKI-VIKUK A., 2013, *Turystyka sportowa szansą rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej*, „Studia Periegetica”, 2(10).
- FUNK D.C., BRUUN T.J., 2007, *The role of socio-psychological and culture-education motives in marketing international sport tourism: A cross-cultural perspective*, „Tourism Management”, 28.
- GAWORECKI W.W., 2008, *Turystyka sportowa*, [w:] *Turystyka i sport dla wszystkich w promocji zdrowego stylu życia*, W.W. Gaworecki, Z. Mroczynski (red.), Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, Gdańsk.
- GIBSON H., 2003, *Sport tourism: An Introduction (to the special issue)*, „Journal of Sport Management”, 17.
- GIBSON H.J., 1998, *Sport tourism: a critical analysis of research*, „Sport Management Review”, 1, s. 45–76.
- HADZIK A., 2014, *Turystyka sportowa ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowych widowisk sportowych*, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, Katowice.
- ISKRA J., WALASZCZYK A., 2015, *Lekkoatletyczna turystyka nostalgiczna na Śląsku – śladami imprez, rekordów i zawodników*, [w:] *Turystyka aktywna w województwie śląskim. Wybrane zagadnienia*, 2, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, Katowice.
- KAZIMIERCZAK M., MALCHROWICZ-MOŚKO E., 2013, *Turystyka sportowa – specyfika i trendy rozwojowe*, „Folia Turistica”, 28 (1).
- MALCHROWICZ E., 2012, *Wpływ wielkich, międzynarodowych imprez sportowych na rozwój turystyki kulturowej*, „Turystyka Kulturowa”, 7.
- MERSKI J., 2002, *Turystyka kwalifikowana*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa.
- MIKOS VON ROHRSCHEIDT A., 2008, *Turystyka kulturowa: fenomen, potencjał, perspektywy*, GWSHM Milenium, Gniezno.
- OLSZEWSKI J., 2010, *Imprezy sportowe i sport elementami uzupełniającymi ofertę turystyczną Polski*, [w:] *Stan i rozwój regionalnego sportu i rekreacji*, R. Muszkieta, W. Żukow, M. Napierała, E. Saks (red.), Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz.
- TALEGHANI G., GHAFARY A., 2014, *Providing a management model for the development of sports tourism*, „Procedia – Social and Behavioral Sciences”, 120.
- WEED M., 2009, *Progress in sports tourism research? A meta-review and exploration of futures*, „Tourism Management”, 30.
- WOJDAKOWSKI P., FORMELLA M., 2009, *Turystyka sportowa – symulatory uczestnictwa kibiców w wyjazdowych meczach piłki nożnej*, „Ekonomiczne Problemy Turystyki”, 12.
- WYRZYKOWSKI J., MARAK J. (red.), 2010, *Turystyka w ujęciu interdyscyplinarnym*, Wyższa Szkoła Handlowa, Wrocław.